

L'EXEMPLE XILÈ, UNA ESPERANÇA

JORDI PUJADAS I RIBALTA

pedagog

El dia 11 de setembre de 1973, Xile va patir un violent cop d'estat. Mentre el govern democràtic estava reunit amb Salvador Allende al capdavant, l'exèrcit, encapçalat pel general Augusto Pinochet, trencava la seva lleialtat a la constitució i posava setge a la seu presidencial del *Palacio de la Moneda*, envoltant-lo per terra amb soldats i tancs, i atacant-lo per aire amb dos avions que hi van deixar anar 18 bombes. Entre els trets, el fum i les flames, Salvador Allende hi va morir i, amb ell, el projecte polític de la Unitat Popular (UP), posant fre –al menys temporalment– a les esperances de la classe treballadora. Va iniciar-se aleshores la dictadura que va suposar una salvatge repressió que va portar milers de morts, desapareguts i exilats.

Tres anys abans, les urnes havien portat a Allende a la presidència amb una majoria del 36,2% dels vots de la UP més el 27,8% de la Democràcia Cristiana. Però des d'aquell moment la dreta política, les multinacionals, la CIA i el govern nord-americà van començar un procés per enderrocar el govern que el poble xilè havia triat; només els calia crear un ambient propici i buscar una justificació oportunista. Així van començar a instigar per provocar inestabilitat econòmica i social amb vagues impulsades des de la patronal, van eliminar militars que els feien nosa, van impedir l'entesa entre la Unitat Popular i altres forces democràtiques per dificultar la governabilitat i van fer servir d'excusa atemptats dels grups feixistes. Tot i això el poble xilè cada vegada deixava més clar el què volia: la UP va passar de la majoria relativa de les presidencials a la majoria absoluta (50,86%) a les municipals del 71, i dos anys més tard, augmentava la representació parlamentària a prop del 45 % a les eleccions del mes de març de 1973.

Allende i la Unitat Popular, van obrir una via pacífica cap al socialisme, inèdita fins aleshores, la via xilena: es complia el somni de conquerir el poder per la via democràtica, amb llibertat i pluralisme. Van demostrar que era possible un altre món, una altra manera d'organitzar la societat. Però els poders econòmics capitalistes no volien que fos un exemple que s'estengués, per tant, van posar tots els mitjans per destruir-ho.

El govern de la UP havia recuperat per al poble la propietat dels recursos naturals i mitjans de producció més importants: coure, carbó, ferro, *salitre*, acer, ... hi ho va fer per la via legal, pagant indemnitzacions. Va nacionalitzar la banca. Va avançar en el procés de reforma agrària, elevant els obrers, camperols i indígenes a la categoria de ciutadans. Va afavorir la participació dels treballadors en l'administració d'empreses mitjançant sindicats, consells i comitès de cooperació. Va fer que els excedents es repartissin entre la hisenda pública, la inversió en la pròpia empresa, millora de sous i incentius de productivitat i en inversions socials en benefici dels treballadors. Va reduir la pobresa, la desocupació, la manca de vivendes, l'analfabetisme i la incultura. Va millorar les assignacions familiars dels obrers, dels camperols dels treballadors públics, les pensions. Va millorar les condicions higièniques i sanitàries. Va demostrar voluntat de fer possible que tothom tingués el seu habitatge, i va intentar materialitzar molts altres projectes que van quedar aturats per la força de les armes.

Han passat més de 30 anys, però Allende segueix essent un referent per a molts sectors progressistes que lluiten per fer possible un altre món. Moltes condicions han canviat, però l'experiència xilena no ens ha de fer oblidar que la unitat popular és fonamental.

Nota: 11 de setembre de 1973. Cop d'estat a Xile contra el president constitucional Salvador Allende

